

Sisällysluettelo

ESIPUHE	4
ALKUSANAT E-KIRJA –VERSIOON.....	5
SISÄLLYSLUETTELO.....	6
1. JOHDANTO JA PÄÄMÄÄRÄT	8
1.1 TIETEELLISEN TIEDON OMINAISPIIRTEITÄ.....	9
1.2 IHMISTIETEELLISEN TUTKIMUKSEN PIIRTEITÄ	11
1.3 TILASTOTIEDE IHMISTIETEIDEN APUNA	13
2. TUTKIMUKSEN AIHE	14
2.1 AIHEESEEN PEREHTYMINEN	14
2.2 TUTKIMUSONGELMAN TÄSMENTÄMINEN	15
2.3 AIEMPAAN TUTKIMUKSEEN TUTUSTUMINEN	17
TEHTÄVIÄ	19
3. KIRJALLISUUDEN ETSIMINEN	20
3.1 MIKÄ LÄHDE ON LUOTETTAVA?	21
3.2 KUINKA LÄHDETTÄ ON LUETTAVA?	24
3.3 SYSTEMOITU KIRJALLISUUSKATSAUS	25
<i>Systemoidun kirjallisuuskatsauksen tekniikka</i>	25
3.4 KRIITTISYYS JA NÖYRYYS	27
TEHTÄVIÄ	27
4. KÄSITTEET	28
4.1 TEORIAT, PARADIGMAT JA MALLIT.....	29
4.2 KÄSITTEET JA NIIDEN OPERATIONALISOINNIT	30
TEHTÄVIÄ	32
5. TUTKIMUSONGELMAT JA HYPOTEESIT.....	33
5.1 KYSYMYKSEN ASETTELU JA HYPOTEESIT	33
5.2 HYPOTEESIEN MERKITYS JA HYÖTY.....	36
6. TUTKIMUSASETELMA JA OTANTA.....	38
6.1 TUTKIMUSASETELMA	38
6.2 OTANTA	40
<i>Erilaisia otantatapoja</i>	40
<i>Otoskoon laskeminen</i>	43
6.3 TUTKIMUSASETELMA JA VALIDITEETTI.....	44
TEHTÄVIÄ	45

7. MITTARI JA SEN LUOTETTAVUUS	46
7.1 ASTEIKKOTYYYPIT JA MITTAAMINEN	47
<i>Laatueroasteikko</i>	47
<i>Järjestysasteikko</i>	48
<i>Välimatka-asteikko</i>	49
<i>Suhdeasteikko</i>	51
<i>Absoluuttinen asteikko</i>	51
7.2 MITTARIN LUOMINEN	52
7.3 MITTAUKSEN LUOTETTAVUUS.....	53
<i>Mittarin validius</i>	54
<i>Mittarin reliaabelius</i>	55
TEHTÄVIÄ	60
8. LOPUKSI.....	61
LÄHTEET.....	62
ASIA- JA HENKILÖHAKEMISTO	65
LIITE 1: ESIMERKKI MITTARISTA.....	65
LIITE 2. TAULUKOT.....	73

4. Käsitteet

Luvun tavoitteet:

- 1. Kyetä kriittisesti arvioimaan käsitteitä.*
- 2. Ymmärtää käsitteiden hyvyyden merkitys koko tutkimukselle.*
- 3. Osata valita omaan tutkimukseen keskeiset käsitteet.*

Käsitteiden määrittely on oleellinen osa tutkimuksen teoreettista osaa. Yleensä kirjallisuuskatsauksessa selvitetään, missä viitekehyksessä tutkimus tapahtuu, ja näin ollen myös se antaa viitteitä siitä, mitkä ovat keskeisiä käsitteitä. Keskeiset käsitteet ilmaistaan yleensä jo tutkimuksen otsikossa: "*Omaehtoisen oppimisen peruselementit*", "*Hoitoon sitoutumisen peruselementit*", "*Sitoutumisen yhteys omaehtoiseen oppimiseen*" tai "*Hoitoon sitoutumisen yhteys säärihaavapotilaan hoitoon*". Kirjallisuushaun perusteella keskeiset termit ovat tutkijalle varmentuneet ja tiivistyneet. Tutkija on saattanut löytää useita määritelmiä samalle asialle, ja hän joutuu joko valitsemaan jonkun määritelmän, esittelemään kaikki määritelmät tai tekemään oman synteesin. Mekaaninen käsitteiden määritelmien kokoaminen eri lähteistä osoittaa kyllä, että tutkimuksen tekijä on lukenut aihepiiriä koskettelevaa kirjallisuutta, mutta antaa negatiivisen kuvan tutkijan kyvyistä kriittisesti arvioida tai arvioida ylipäänsä näitä määritelmiä. Näin siis pelkkä käsitteiden esitleminen ei vielä riitä, vaan käsitettä tulee myös analysoida. Hirsjärven ym. (1986) mukaan *käsiteanalyysiin* kuuluu käsitteiden välisten suhteiden määrittely valitussa teoriakontekstissa. Karman metodologian perusteiden oppikirjassa (Karma 1987, 23-43) on erinomainen esitys käsitteistä, malleista, teorioista, samoin Hirsjärven ym. tutkimusenteko-oppaassa (Hirsjärvi ym. 1986, 17-26). Joka kaipaa tarkempaa kuvausta asioista, voi sieltä lukea tarkemmin. Tässä yhteydessä pohdimme kyseisiä käsitteitä lähinnä esittelynomaisesti.

Vältä pelkkää käsitteiden mekaanista kokoamista

4.1 Teoriat, paradigmat ja mallit

Realistinen teoria= teoria, joka on oletettu totuus

Instrumentaalinen teoria= teoria, joka toimii käytännössä

Motivaatio on hypoteettinen konstruktio

Voi olla useita teorioita samasta asiasta

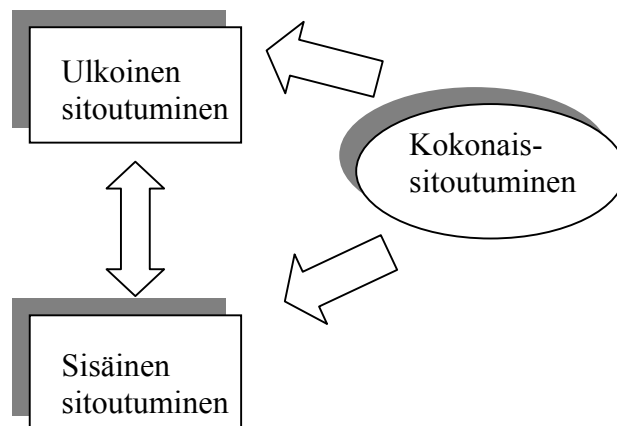
Paradigman kaksi määritelmää

Teorian on Karman mukaan (1987, 40) yleistys, jonka piiriin tulee sopia mahdollisimman suuri joukko yksityistapauksia. Teoria voi olla oletettu totuus asiasta, jolloin puhutaan realistisesta teoriasta. Toisaalta useimmiten kysymys on pikemminkin siitä, kuinka hyvin teoria toimii käytännössä. Tällöin puhutaan instrumentaalista teoriasta. Käytännössä ihmistieteissä kysymys on viimeksi mainituista teorioista. Tällainen on mm. tunnettu Maslow'n tarveteorian tarpeista hierarkisena rakenteena, jossa alimpana ovat fysiologiset tarpeet ja ylimpänä itsensä toteuttamisen tarpeet. Oleellista on se, että Maslow'n teoria ei ole totta, vaan se on palvellut riittävän hyvin tutkimusta; se on toiminut käytännössä. Totuus lienee se, että motivaatiota ei ole kukaan nähnyt eikä saanut "kiinni". Motivaatio itsessään on *hypoteettinen konstruktio*, jonka käytön tarkoituksena on yrittää ymmärtää ihmisen toimintaa. Motivaatio on kuin tuuli: kukaan ei oikeastaan näe sitä, mutta sen vaikutukset näkyvät. Teorioiden luonteeseen kuuluu se, että samasta ilmiöstä saattaa olla useita teorioita, jotka voivat olla ristiriitaisia. Karl Madsen kirjoitti kirjan "*Theories of Motivation*" (1959), jossa hän esitteli 20 erilaista motivaatioteoriaa. Sittemmin hän kirjoitti kirjan "*Modern Theories of Motivation*" (1974), jossa oli lisää motivaatioteorioita. Tutkijan epämiellyttävä tehtävä on valita omaan tutkimukseensa paras teoreettinen viitekehys. Toisinaan tietysti valittavana on vähemmän vaihtoehtoja, mutta motivaatiopsykologia on eräs vaikeasti hallittavista alueista. Esimerkin omaisesti voisi ajatella Boas Shamirin teoriaa sitoutumisesta vapaa-aikana (Shamir 1986): hän jakaa sitoutumisen ulkoiseen ja sisäiseen sitoutumiseen. Tätä esimerkkiä jatkamme mallien ja käsitteiden yhteydessä.

Paradigmalla voidaan tarkoittaa sellaista mallikaaviota tai selitystä tutkittavasta ilmiöstä, joka ei ole saanut vielä teorianomaista hyväksyntää. Toisaalta paradigma saattaa olla tutkijan taustanäkemyks tai taustafilosofiaan ja tutkimuksen perusteisiin liittyvä tutkijoita yhdistävä näkemys siitä, mikä on oikein ja totta. Esimerkkinä tästä on mainittu Darwinin evoluutioteoria. Se on saanut vallitsevan sijan eliöiden synnyn selittämisessä, vaikka kilpaileviakin teorioita on.

Malli on todellisuuden yksinkertaistus

Malli saattaa olla oleellinen osa tutkimuksen teoriaosaa. Malli voi olla kuvio tai kaavio, jolla halutaan tiivistää teoria tai paradigma kompaktiin muotoon. Malli on yleensä todellisuuden karkea yksinkertaistus, jossa pyritään saavuttamaan jokin todellisuuden oleellinen osa. Toisaalta mallin tulee kuvata todellisuutta ainakin jossain määrin oikein. Mallin tarkoitus on helpottaa meitä ymmärtämään todellisuutta. Edellä mainittu Shamirin sitoutumisteoria saattaisi mallin muodossa olla seuraavan näköinen:

Kuvio 1. Sitoutumisen malli Boas Shamirin mukaan (Metsämuuronen 1995, 148)

4.2 Käsitteet ja niiden operationalisoinnit

Käsitteet kuuluvat oleellisesti tutkimukseen, sillä ilman oikeita tarkasti määriteltyjä käsitteitä ei tutkimusta voida suorittaa niin, että joku toinenkin voisi samanlaisen tutkimuksen tarvittaessa tehdä. Tieteellisille käsitteille tyypillistä on se, että ne on mahdollisimman yksiselitteisesti ja tiiviisti määritelty. Ongelma on se, että arkikäsitteet saattavat joskus poiketa "saman nimisestä" tieteellisistä käsitteistä. "Rakkaus" lienee tyypillinen sana, jonka tieteellinen määritelmä voisi erota hyvinkin radikaalisti arkikäytöstä, samoin kuin "harrastukset", "motivaatio", "sitoutuminen", "kasvatus", "älykkyys" tai "oppiminen". Käsitteet eivät koskaan voi kuvata koko totuutta ilmiöstä. Hypoteettiset käsitteet, joilla ei ole vastinetta fyysisessä maailmassa (kuten mainituista rakkaus, motivaatio, sitoutuminen tai älykkyys), ja jotka ovat vain ajattelun apuvälineitä, pitää tutkimuksessa operationalisoida, antaa niille jokin mitat-

Käsitteet on määriteltävä mahdollisimman yksiselitteisesti

Hypoteettiset käsitteet on operationalisoitava